

органи. Из овако постављеног односа представника и бирача произилази да тај однос не личи на однос властодавца и пуномоћника јер посланици нису добили мандат од бирача већ од народа (нације), они представљају цео народ а не своје бираче, па тако испада да је цео народ властодавац свих чланова парламента. Дакле, према овој теорији о слободном мандату представници, иако су изабрани од грађана, представљају нацију као целину (која је суверена) па као такви нису потчињени бирачима своје изборне јединице, него су слободни у свом раду и одлучивању. Они не примају никакве инструкције, никакве налоге за свој рад од бирача нити им полажу рачуна о том раду јер не подлежу њиховој непосредној контроли. Овај слободни представнички мандат је тековина политичке демократије и развоја вишестраначког система мада се тврди да и он нигде не постоји у чистом облику с обзиром да су представници у представничком систему везани за политички програм своје странке. При томе постоје разна средства утицаја и везивања представника од стране политичке странке, међу којима се истичу, рецимо, поштовање страначке дисциплине, односно принуда према непослушном члану странке или приморавање кандидата странке да унапред прихвати обавезу да ће се у случају настанка одређених околности према слободној оцени странке одрећи мандата. Најосетљивији проблем код слободног мандата се отвара у случају опстанка (или губитка) мандата приликом иступања посланика из своје странке или забране њеног рада и, по Д. Продановићу, ту би могло да се нађе решење у поновним изборима за она места у парламенту која су заузимали или бивши чланови странке или оне која је забрањена.

Насупрот овој теорији о слободном мандату, она друга, о тзв. везаном или императивном мандату, није примерена представничкој демократији и она је више спецификум феудалног друштва мада је познају и неки каснији системи, пре свега социјалистички (нпр. СССР и др. земље) где су примењивани елементи везаног мандата. Једна њена варијанта је била примењена и у политичком систему СФРЈ по Уставу из 1974. год. успостављањем делегатског система односно механизма у коме су постојале делегације (изабране од радних људи и грађана) и делегати који су у свом раду у скупштинама били дужни да се придржавају ставова и смерница својих делегација које су их делегирале. Нешто слично смо имали и у представничком систему власти треће, СР Југославије у случају посланика у Већу република Савезне скупштине изабраних из Републике Србије јер су они били подложни таквом мандату одн. опозиву и то је